

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗМЕЖУВАННЯ НЕСАНКЦІОНОВАНОГО ПОШИРЕННЯ ВІЙСЬКОВО ЗНАЧУЩОЇ ІНФОРМАЦІЇ З МЕТОЮ НАДАННЯ ТАКОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВІ, ЩО ЗДІЙСНЮЄ ЗБРОЙНУ АГРЕСІЮ ПРОТИ УКРАЇНИ, АБО ЇЇ ПРЕДСТАВНИКАМ, АБО ІНШИМ НЕЗАКОННИМ ЗБРОЙНИМ ФОРМУВАННЯМ ТА ДЕРЖАВНОЇ ЗРАДИ

О.Л. Старко

Анотація: Статтю присвячено проблемі правової невизначеності у застосуванні ст. 114-2 КК України. Зокрема, розглядається питання про розмежування складів злочинів, передбачених ч. 3 ст. 114-2 КК України та ст. 111 КК України.

Ключові слова: несанкціоноване поширення, військово значуща інформація, державна зрада, розмежування.

Встановлення у березні 2022 р. кримінальної відповідальності за несанкціоноване поширення військово значущої інформації (ст. 114-2 Кримінального кодексу (далі - КК) України) стало необхідним кроком у виробленні шляхів кримінально-правової протидії посяганням проти національної безпеки України в умовах війни. Проте, поряд із безперечними перевагами криміналізації цього діяння норми, сформульовані законодавцем у ст. 114-2 КК України містять низку вад, які обумовлюють правову невизначеність під час її застосування. Особливо це стосується питань щодо розмежування складу злочину за ч. 3 ст. 114-2 КК України (де, передбачено відповідальність за поширення військово значущої інформації з метою надання такої інформації державі, що здійснює збройну агресію проти України, або її представникам, або іншим незаконним збройним формуванням) із суміжними складами злочинів, такими як державна зрада (ст. 111) та шпигунство (ст. 114). Як слушно наголошує Р.О. Мовчан, «справа в тому, що якщо ми уважно проаналізуємо зміст цих посягань – поширення відповідної інформації із метою надання державі, що здійснює збройну агресію проти України, чи незаконним збройним формуванням – то побачимо, що абсолютна більшість таких проявів насправді є нічим іншим, як державною зрадою або шпигунством [1, с. 329].

З метою усунення цих проблем 1 квітня 2022 р. законодавець прийняв Закон № 2178-IX, згідно з яким ч. 3 ст. 114-2 КК України була «доповнена спеціальним застереженням щодо того, що за цією нормою відповідні діяння можуть кваліфікуватися виключно тоді, коли вони не містять ознак державної зради або шпигунства. Наявність відповідного уточнення була покликана усунути підґрунтя для потенційної небажаної конкуренції між відповідними складами кримінальних правопорушень» [2, с. 154-155].

Проте, таке уточнення у подальшому не усунуло означену проблему. Про це свідчить аналіз обвинувальних вироків, ухвалених за ч. 3 ст. 114-2 та ч. 2 ст. 111 КК України (державна зрада, вчинена в умовах воєнного стану). Зокрема, рівнозначні за змістом діяння кваліфікуються в одних випадках як ***державна зрада у формі надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України, вчинена в умовах воєнного стану*** (ч. 2 ст. 111), а в інших як ***несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану з метою надання такої інформації державі, що здійснює збройну агресію проти України, або її представникам, або іншим незаконним збройним формуванням*** (ч. 3 ст. 114-2).

До прикладу громадянин України був визнаний винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 114-2 КК України. Зокрема, Шевченківським районним судом м. Києва було встановлено, що громадянин Російської Федерації, співробітник розвідувального органу на виконання доручення керівництва ГУ ГШ ЗС РФ, створив на підконтрольній державній владі території України та тимчасово окупованій території Донецької області агентурну мережу з числа громадян України, діяльність якої була спрямована на збір та передачу інформації щодо місць дислокації об'єктів військової інфраструктури, військової техніки, боєприпасів, особового складу військових формувань. Він залучив до конфіденційного співробітництва громадянина України, який має сталі проросійські погляди, довівши до нього ***загальний злочинний план,***

спрямований на збір інформації про розташування Збройних Сил України.

Зв'язок та передача зібраної розвідувальної інформації здійснювались з використанням мобільного телефону через месенджер «Telegram».

Громадянин України протягом грудня 2023 р. – лютого 2024 р. збирав та передавав інформацію, причому ця інформація була зібрана з різних регіонів України. Зокрема, це були:

1). відомості про місця розташування суден, про переміщення військової техніки Збройних сил України територією Миколаївської області, шляхом надсилання текстових повідомлень та знімків (скрін-шотів) з картографічного веб-сервісу «Google Maps» з зображенням фрагментів карти, на яких містилися точки розташування суден з відповідними координатами;

2). відомості щодо наслідків обстрілу ТРК в м. Дніпрі шляхом надсилання текстових повідомлень та знімків (скрін-шотів), в тому числі з картографічного веб-сервісу «Google Maps» з зображенням фрагменту карти, з координатами місця ураження;

3). відомості щодо перебування військовослужбовців Збройних сил України, місцезнаходження поблизу м. Хмельницького та напрямку прямування колони військової техніки Збройних сил України шляхом надсилання текстових повідомлень та знімків (скрін-шотів) з картографічного веб-сервісу «Google Maps» з зображенням фрагменту карти, з координатами фіксування ним військової техніки;

4). відомості щодо переміщення по трасі Запоріжжя - Дніпро колони військової техніки Збройних сил України, розміщення мобільних груп сил протиповітряної оборони Збройних сил України по трасі Кривий Ріг - Миколаїв, а також розміщення трьох військових суден шляхом надсилання текстових повідомлень та знімків (скрін-шотів) з картографічного веб-сервісу «Google Maps» з зображенням фрагменту карти, з координатами фіксування ним морських суден;

5). відомості щодо перебування в морському порту м. Одеси військового морського судна шляхом надсилання текстових повідомлень та фотознімків судна;

б). відомості про рух великої кількості бензовозів в напрямку з м. Дніпро до м. Павлоград шляхом надсилання текстового повідомлення.

Громадянина України було визнано винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 114-2 КК України [3].

Інший приклад, коли дії ідентичні до тих, які описані у вищезазначеному вирoku, були кваліфіковані як державна зрада (ч. 2 ст. 111 КК України). Так, Слов'янським міськрайонним судом Донецької області було встановлено, що 19 квітня 2022 року громадянин України з метою отримання грошової винагороди, добровільно погодився надавати допомогу представнику Центрального апарату ФСБ Російської Федерації у проведенні підривної діяльності на шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності України, а саме, **на виконання завдання збирати та надавати інформацію щодо розташування та переміщення особового складу та техніки ЗС України** у містах Слов'янськ та Лиман Донецької області. У період з 19 до 28 квітня 2022 року, громадянин систематично отримував відповідні завдання, збирав та надсилав у «Telegram» інформацію про: місце базування 3-х одиниць БМ 21 «Град», розташування 5-ти танків та 3-х БТРів; розташування будівлі гуртожитку, в якому розквартировано військовослужбовців ЗС України, будівлі КНП, яку виділено для обслуговування поранених військовослужбовців ЗС України; блок-посту ЗС України; місце розміщення реактивної артилерії ЗС України.

Громадянин був визнаний винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 111 КК України [4].

Таким чином, нинішня редакція ч. 3 ст. 114-2 КК України у частині визначення кваліфікуючої ознаки – «поширення військово значущої інформації з метою надання такої інформації державі, що здійснює збройну агресію проти України, або її представникам, або іншим незаконним збройним формуванням» становить підґрунтя для колізії зазначених норм, потенційної небажаної конкуренції між відповідними складами кримінальних правопорушень. Окрім того, викликає сумніви справедливість та обґрунтованість покарання за вчинені діяння за умови їх кваліфікації за ч. 3 ст. 114-2 КК України у виді позбавлення

волі на строк від восьми до дванадцяти років, якщо державна зрада, вчинена в умовах воєнного стану карається позбавленням волі на строк п'ятнадцять років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна.

Література

1. Мовчан Р. О. Аналіз кримінально-правової новели про несанкціоноване поширення військово значущої інформації (ст. 114-2 Кримінального кодексу України). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 4. С. 326-330. URL: http://lsej.org.ua/4_2022/77.pdf
2. Новели кримінального законодавства України, прийняті в умовах воєнного стану: *науково-практичний коментар*. За ред. А.А. Вознюка, Р.О. Мовчана, В.В. Чернея. Київ: Норма права, 2022. 278 с.
3. Вирок Шевченківського районного суду міста Києва від 01 жовтня 2024 р. Категорія справи 761/24031/24: *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122260033>
4. Вирок Слов'янського міськрайонного суду Донецької області від 25 серпня 2023 р. Категорія справи 243/2592/22: *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113022614>

Starko O.L. On the issue of demarcation of unauthorized distribution of military significant information in order to provide such information to the state that carries out armed aggression against Ukraine, or its representatives, or other illegal armed groups and high treason.

Abstract: The article is devoted to the problem of legal uncertainty in the application of Art. 114-2 of the Criminal Code of Ukraine. In particular, the issue of delimitation of the composition of crimes under Part 3 of Art. 114-2 of the Criminal Code of Ukraine and Art. 111 of the Criminal Code of Ukraine is being considered.

Keywords: unauthorized distribution, military significant information, high treason, demarcation.